

באלונטית רטובה במים ופניו כשולי קדרה. כשראה הגר"א את רבי חיים, שמח לקראתו, ותוך כדי שאילת-שלום אמר לו: מתחבט אני כבר שלשה ימים בסוגיא חמורה אחת בירושלמי ואיני יכול לפותרה כהלכה. עיין רבי חיים בירושלמי ופתח ואמר: רבי-ומורי, ירשני נא לפתוח פתח בסוגיא זו כחודו של מחט, כי לפי עניות דעתי יכולים לפרש דברי הירושלמי על-פי דרך זו... אך התחיל רבי חיים בביאורו, צהבו פני הגר"א ואמר: ראה כמה גדולים דברי חכמינו (תענית ז, א): הרבה למדתי מרבתי, ומתלמידי יותר מכולם; מיד התיר הגר"א את האלונטית והסירה מעל ראשו, ובקש לתת לו דבר-מה לאכול, כדי שלא יכנס לתוך השבת כשהוא מתענה.

ומתוך אהבת-התורה שבערה בקרב לבו, ומתוך רצונו ושאיפתו לרדת לתוך עומקה ולדלות ממנה פנינים, התחיל עוד בימי אביבו ללמוד את חכמת הדקדוק ועשה חיל בהכנת הלשון העברית.

ומסורת היתה בפי זקני חכמי ווילנה, כי מיום שהיה לבר מצוה השתדל ללמוד ולדבר רק בלשון הקודש. גם עם בני ביתו, לא היה מדבר אלא בשפת קדשנו זו. ומספרים, כי הרב הגביר רבי זלמן בן רבי אורי, מיקירי ווילנה ועשיריה, היה נוסע כמעט בכל שנה ושנה לעיר ברודי שבגליציה לרגלי מסחרו, שם נפגש עם רבי אפרים זלמן מרגליות, שנתברך בתורה וגדולה כאחד, והלה שמח לשמוע כפעם-בפעם מפי הסוחר הווילנאי על הגר"א מווילנה והתמדתו הגדולה בתורה. פעם אחת שלח רבי אפרים זלמן על-ידי הסוחר ר' זלמן מווילנה מתנה להגר"א, מעיל של משי לשבתות וימים טובים. ר' זלמן בר' אורי שמח להיות שליח מצוה והביא את המתנה הזאת ומסרה ישר לידי הגר"א. הגר"א, כדרכו בקודש, היה ממעט בשיחה ואמר לר' זלמן בלשון הקודש: כשתבוא שנית לברודי תמסור בשמי "דנק" (תודה) לנותן המתנה.

ר' זלמן בר' אורי התפלא לשמוע מפי הגר"א מלת "דנק" באידיש במקום תודה בעברית, אבל לא העיז לשאול על כך את פי הגר"א, וכשנודמן שוב לברודי מסר לר' אפרים זלמן את דברי הגר"א כפי שאמרם. תמה גם ר' אפרים זלמן על כך, והפציר בר' זלמן הסוחר מווילנה שכשיחזור לוויילנה יתאמץ להכנס לבית-מדרשו של הגר"א ולשאול ממנו פשר דבר. כשחזר ר' זלמן לוויילנה, נכנס אל הגר"א, ביקש ממנו סליחה על שהוא מפריעו מלימודו, כי מוכרח הוא למלא את בקשתו של ר' אפרים זלמן, והריהו שואל את הגר"א: מפני מה השתמש כשדיבר בלה"ק, במלת "דנק", שהיא מלה יהודית פשוטה, במקום תודה בעברית? הגר"א החזיר לו בקצרה ומתוך תמיהה: **האם אינכם יודעים כי מנהג ישראל לומר "דנק" הוא משום כי "דנק" בגימטריא "עולם הבא".**

כאמור, היו ידיעותיו בשפה העברית מפליאות ביותר, הוא גם חיבר ספרים